

Tipus inèdit de dracma ibèrica amb pròtom de llop

*XAVIER SANAHUJA ANGUERA**
*MIQUEL MARATA MARTÍNEZ***

Presentem un tipus inèdit de dracma ibèrica que du un singular símbol, sota el pegàs modificat del revers, en forma de pròtom o part davantera de llop.

La descripció de la peça és la que segueix:

Denominació: Dracma d'argent

Atribució: Ilergets (potser Iltirta, actual Lleida)

Datació: 218-194 aC (2a guerra Púnica)

a/ Cap femení a la dreta, voltat per tres dofins.

r/ Pegàs a la dreta amb el cap modificat. Dessota, pròtom de llop en posició d'atac.

Pes: (4,1 g). Pes disminuït per estar erosionada una part del cantell.

Ø: 17,8 mm.

Posició horària: 2 h.

El tipus és anepígraf però, per les seves característiques estilístiques, pot relacionar-se geogràficament i cronològica amb altres dracmes d'imitació empòritana que duen llegendes escrites en alfabet ibèric i que han estat atribuïdes a

* Investigador numismàtic, membre de la SCEN i del Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals «Espai, Poder i Cultura» (UdL-URV).

**Investigador numismàtic, membre de la SCEN.

l'actual territori de Catalunya –o ben a prop–, com ara les dracmes amb Iltirtasalirustin, Etokisa o Tarakonsalir. La fabricació d'aquest grup de dracmes fou datat per Leandre Villaronga entre el 218 i el 194 aC, i per Pere Pau Ripollès entre el 218 i el 206/205 aC, en el context de la 2a Guerra Púnica.¹ Es tracta, doncs, d'un nou tipus d'una sèrie monetària on abunden els exemplars inèdits o dels quals se'n coneixen pocs exemplars i que, segons Villaronga, fou objecte d'una retirada exhaustiva de la circulació l'any 179 aC.²

X

El pròtom de llop relaciona l'emissió amb els ilergets, tot i que es tracta d'un símbol completament inèdit entre les emissions monetàries coetànies de la Península Ibèrica. Les dracmes amb llegenda Iltirtasalirustin, Orose o Belsesalir,³ per exemple, presenten un llop sencer sota el pegàs com a símbol identificador propi, però no pas un pròtom. En la moneda que presentem, el pròtom de llop presenta una actitud d'atac, ensenyant l'urpa dreta i traient la llengua. Es tracta d'una representació singular que no es repeteix en altres monedes de l'àmbit grec, en

1. Leandre VILLARONGA, *Les dracmes ibèriques i llurs divisors*, SCEN, Barcelona, 1998, p. 106; Pere Pau Ripollès, «El tresor d'Orpesa la Vella (Orpesa, Castelló)», *Acta Numismàtica* 35, SCEN, Barcelona, 2005, p. 15-34.

2. La sèrie ha estat identificada amb l'anomenat *argentum oscense* de les fonts antigues. Leandre VILLARONGA, *op. cit.*, p. 106.

3. Vegeu per exemple: Leandre VILLARONGA i Jaume BENAGES, *Ancient Coinage of the Iberian Peninsula, Greek/Punic/Iberian/Roman. Les monedes de l'Edat Antiga a la Península Ibèrica*, SCEN, Barcelona, 2011, n. 343 a 361.

les quals els pròtoms de llop presenten un actitud menys agressiva.⁴ De fet, l'agressivitat d'aquest nou pròtom ibèric podria fer dubtar de l'exactitud de la interpretació, ja que l'animal representat s'assembla més a alguna fera mitològica i estrafolària que no pas a una bèstia ancestral i ben coneguda com és el llop. El dubte s'esvaeix en observar la iconografia de les mateixes monedes d'Iltirta, però d'un segle més tard: un semis datat després del 80 aC, que du un cavall al pas al revers i presenta un cap de llop sota la llegenda de l'anvers (fig. A).⁵ Aquest cap de llop també treu la llengua en una actitud desafiant i idèntica a la utilitzada –això sí, afegint-hi l'urpa– a la dracma ibèrica que avui presentem.

Fig. A (x2)

4. Com, per exemple, alguns òbols de la regió de Cilícia atribuïts a Laranda (Licaònia) al segle IV aC (SNG BnF 443-456), divisors de dracma d'Argos (Peloponès) datats entre els segles V i III aC (BMC 10, 62-63), o d'altres òbols de Perrhàbia (Tessàlia) datats també del segle V aC (Weber 2891).

5. Leandre VILLARONGA i Jaume BENAGES, *op. cit.*, n. 1272.